

Tổng quan về Luật hiến pháp

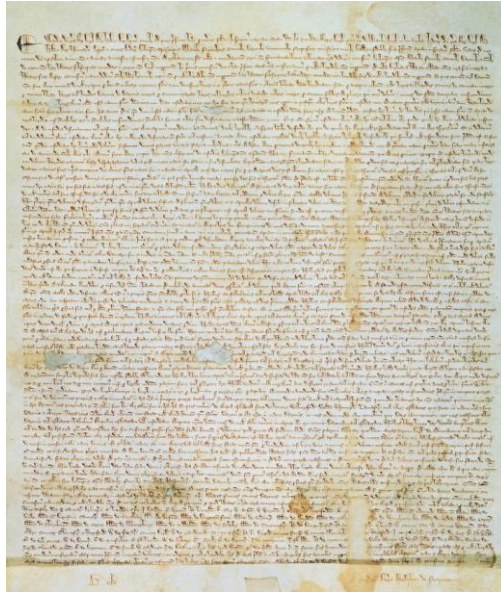
MPP5-L4

Nội dung thảo luận

- Hiến pháp là gì?
- Nguyên tắc chủ quyền nhân dân
- Thực thi Hiến pháp – Thách thức du nhập chế độ pháp quyền vào các nước đang phát triển
 - Thảo luận Weingast 2010 và Pistor and Wellons (1998)
 - Giới thiệu tài liệu đọc thêm

Hiến pháp

- Các nền dân chủ và chế độ cộng hòa cổ đại
- 1215 Magna Carta => bảo vệ tự do và đối xử công bằng (due process)
- 1787 HP Hoa Kỳ
- 1889 HP Minh Trị
- 1912 Lâm thời ước pháp Trung Hoa

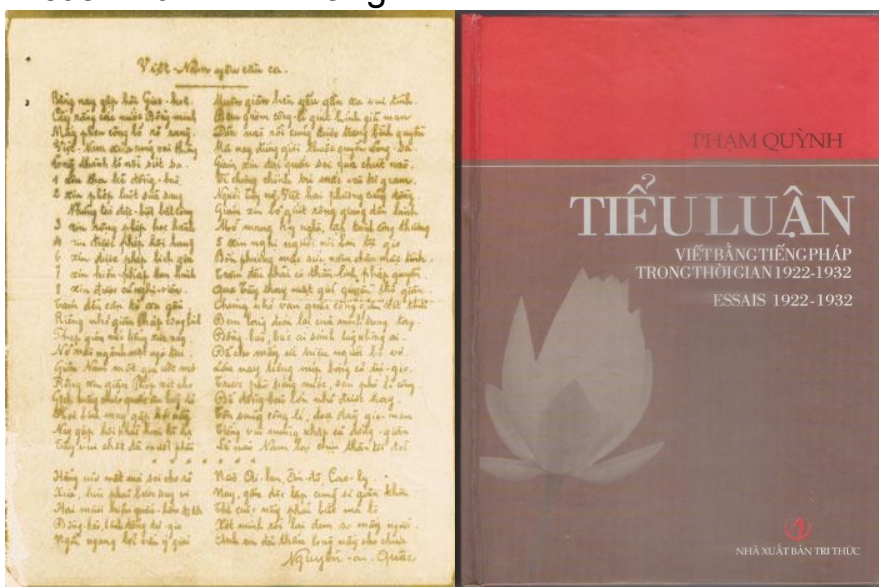
Tinh thần của Hiến pháp

- Chủ quyền nhân dân (thiên hạ vi công)
 - Điều 2, câu thứ nhất HP 1992 (sửa 2001) vay mượn hai chủ thuyết
 - Nhà nước pháp quyền (rule of law) + XHCN
 - “Của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân” (Abraham Lincoln, Gettysburg Address 19/11/1863)
 - Văn kiện Đại hội XI: “Nhân dân thực hiện quyền làm chủ thông qua hoạt động của Nhà nước, của cả hệ thống chính trị và **các hình thức dân chủ trực tiếp**, dân chủ đại diện”
- Ủy trị (mandat) => tính chính danh (legitimacy)
 - Điều 6, Điều 83 HP 1992 => thu gọn lại trong Điều 6 Dự thảo
- Nguyên tắc tổ chức quyền lực nhà nước : kiểm soát quyền lực: Cân bằng và đối trọng
 - Văn kiện Đại hội XI: “Quyền lực Nhà nước là thống nhất; có sự phân công, phối hợp **và kiểm soát** giữa các cơ quan trong việc thực hiện các quyền lập pháp, hành pháp, tư pháp”
 - Điều 2, câu thứ ba HP 1992 sửa đổi 2001 => thêm hai chữ kiểm soát

Nội dung Luật Hiến pháp

- Chính thể
 - Quân chủ (Quân chủ tuyệt đối/quân chủ lập hiến)
 - Cộng hòa (Cộng hòa tổng thống/cộng hòa đại nghị/lưỡng tính)
- Nhân quyền và các quyền cơ bản của công dân
 - Quyền công dân => quyền bầu cử => tham gia trưng cầu dân ý
 - Nhân quyền (quyền con người)
- Phân chia và chế ước quyền lực
 - Giữa các nhánh quyền lực (hành pháp, lập pháp và tư pháp)
 - Giữa chính quyền trung ương và tự quản địa phương
- Các tuyên bố chính sách căn bản và nội dung khác
 - Kinh tế, Văn hóa, Giáo dục

Tư tưởng lập hiến Việt Nam: Thảo luận Bài đọc của Thái Vĩnh Thắng

Hiến pháp Việt Nam

- 1946 (Tuyên ngôn độc lập 02/09/1945)
 - 70 điều => “Cộng hòa tổng thống lưỡng tính”
- 1959
 - 112 điều <= HP 1936 Xô-Việt
- 1980
 - 147 điều <= HP 1977 Xô Việt
- 1992
 - 147 điều, sửa đổi 2001 (chuẩn bị cho 2006)
- 2013 (dự kiến)
 - 126 điều (Bản thảo 1)

➤ HP 1967
VNCH
→ 117
điều

Đặc trưng của các bản hiến pháp theo mô hình Xô Viết (HP 1936, 1977)

- Về bản chất: là tuyên bố của chính quyền <= pháp chế xã hội chủ nghĩa
- Không du nạp tam quyền phân lập => quyền lực tập trung, thống nhất vào các Xô-viết => Quốc hội
- Ghi nhận sự lãnh đạo toàn diện của Đảng CS (Đảng lãnh đạo >< Đảng cầm quyền)
- Bổ sung chương Chế độ kinh tế
- Mở rộng chương Quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân
- Quy trình sửa đổi HP đơn giản (2/3 đại biểu QH thông qua bằng Nghị quyết).

Thực thi Hiến pháp-Thảo luận bài đọc Weingast 2010

- Thảo luận về cấu trúc bài viết <= anh/chị học được gì từ cách viết?
- Kiểm soát và tổ chức quyền lực công cộng, một nội dung của chế độ pháp quyền => Hiến pháp hướng tới hạn chế quyền lực
 - Quyền lực công cộng được kiểm soát bởi những nhóm người
 - Tự do tham gia, cạnh tranh tham gia quyền lực công cộng
- Các điều kiện tiên quyết để thiết lập chế độ pháp quyền
 - Kinh nghiệm Phương Tây
 - Kinh nghiệm của các quốc gia Đông Á (Pistor & Wellons 1998)
- Vì sao các nước đang phát triển rất khó khăn thực thi chế độ pháp quyền
- Một góc nhìn phân biện: Andreas Lorenz 2011, “Phương Đông mới” thay đổi thế giới ra sao? 10 Điều Bí ẩn về Trung Hoa 2012, The New Yorker 03/12/2012

Bài tập 1

- Điều 2 Hiến pháp sửa đổi (Dự thảo ngày 18/10/2012) tiếp tục ghi nhận Việt Nam là một nhà nước pháp quyền và bổ sung nội dung quyền lực nhà nước cần được kiểm soát.
 - Anh chị hiểu thế nào là chế độ pháp quyền (rule of law)?
 - Vì sao chế độ pháp quyền liên quan đến kiểm soát quyền lực nhà nước?
 - Việc xây dựng chế độ pháp quyền ở Việt Nam có thể gặp những cản trở nào?
 - Từ kinh nghiệm của các quốc gia Đông Á, hãy chứng minh chế độ pháp quyền có vai trò thúc đẩy nền kinh tế phát triển.